

Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
AMICUS EUROPAE

**FAE Policy Paper
nr 22/2013**

Paweł GODLEWSKI

Ostatni akt opery „Nabucco” – azerski gaz płynie do Włoch

28 czerwca 2013 roku konsorcjum Shah Deniz podało długo oczekiwaną wiadomość o wyborze rurociągu europejskiego, który otrzyma 10 mld m³ rocznie z azerskiego złoża Shah Deniz II. Pierwszym połączeniem w ramach unijnego Południowego Korytarza Gazowego będzie Gazociąg Transadriatycki (Transadriatic Pipeline – TAP). Tym samym decyzja ta oznacza koniec marzeń o Nabucco, rurociągu od lat postrzeganego jako flagowy projekt Unii Europejskiej w zakresie dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego.

Azerskie złoża Shah Deniz (SD) jest jednym z najzasobniejszych na świecie, jego potwierdzone rezerwy wynoszą ok. tryliona m³ gazu. Eksploracją zajmuje się międzynarodowe konsorcjum, w skład którego wchodzi m.in. BP, azerski SOCAR, francuski TOTAL i rosyjski LUKOIL. Od 2006 roku wydobyte ze złoża wynosi 9 mld m³ gazu rocznie¹, ale od 2019 roku planowane jest zwiększenie o dodatkowe 16 mld m³. Konsorcjum SD zdecydowało, że z dodatkowej puli 6 mld m³ gazu otrzyma Turcja, a pozostałe 10 mld m³ zostanie przeznaczone na rynek europejski, co pozwoli otworzyć tzw. Południowy Korytarz Gazowy.

W 2012 roku odbyła się wstępna selekcja rurociągu mającego transportować gaz do Europy. SD odrzuciło propozycję gazociągu SEEP (South East Europe Pipeline, oferta BP) oraz interkonektora ITGI (Interconnector Turkey-Greece-Italy, oferta DEPA i Edison). Podczas drugiego etapu selekcji w czerwcu 2013 roku konsorcjum SD zdecydowało, że 10 mld m³ gazu od 2019 roku otrzyma Gazociąg Transadriatycki (TAP, oferta AXPO, Statoil, E.ON. Ruhrgaz), który wygrał rywalizację z gazociągiem Nabucco West, zmodyfikowaną wersją Nabucco.

Gazociąg Transadriatycki jest planowanym połączeniem o przepustowości 10 mld m³ gazu rocznie. Jego trasa będzie się rozpoczynała na turecko-greckim przejściu granicznym w mieście Kipoi, gdzie zostanie połączony z Gazociągiem Transanatolijskim (TANAP). Następnie rurociąg przejdzie przez terytorium Grecji i Albanii, docierając do Włoch na dnie Morza Adriatyckiego. W albańskim mieście Fier TAP może zostać scalony z planowanym Gazociągiem Jońsko-Adriatyckim (Ionian Adriatic Pipeline – IAP), który umożliwi transport 5 mld m³ gazu rocznie do Chorwacji przez Czarnogórę oraz Bośnię i Hercegowinę. Gazociąg

---

¹ Gaz sprzedawany jest do Azerbejdżanu, Gruzji i Turcji.

Transadriatycki będzie pierwszym połączeniem w ramach europejskiej strategii Południowego Korytarza Gazowego.

Źródło: <http://www.trans-adriatic-pipeline.com/>

Proces upadku koncepcji rurociągu Nabucco.

Koncepcja rurociągu mającego bezpośrednio transportować gaz z rejonu Morza Kaspijskiego i Bliskiego Wschodu do Unii Europejskiej powstała w 2002 roku. Początkowo było to założenie czysto biznesowe, sondowane przez Austrię i Turcję, ale potencjał rurociągu szybko dostrzegli europejscy politycy. W 2003 roku powstało konsorcjum Nabucco Gas Pipeline International GmbH, w którego skład weszły koncerny energetyczne z krajów, przez które miała przebiegać trasa rurociągu. W tym samym roku Nabucco zostało uznane przez Komisję Europejską (decyzja 1229/2003/EC) za projekt priorytetowy, który powinien wzmacniać bezpieczeństwo dostaw gazu do UE.²

² Było to podstawą do zobowiązania się UE do zapewnienia połowy kosztów budowy, które wtedy szacowano na 5 mld euro.

Ostatni akt opery „Nabucco” – azerski gaz płynie do Włoch

FAE Policy Paper nr 22/2013

Paweł Godlewski

Te wytyczne nabrały szczególnego znaczenia w Brukseli po rozszerzeniu UE (piąte i szóste rozszerzenie, 2004-2007) oraz po dwóch konfliktach gazowych pomiędzy Rosją i Ukrainą. Przez pewien czas wydawało się, że Nabucco rzeczywiście może stać się realną alternatywą dla rosyjskiego monopolu na dostawy gazu do krajów UE, zwłaszcza położonych w Europie Środkowej i Południowowschodniej. Dynamicznie zmieniające się uwarunkowania polityczno-ekonomiczne sprawiły jednak, że z biegiem czasu budowa rurociągu Nabucco stawała się coraz mniej realna.

Kiedy projekt *Nabucco* zaprezentowano w 2002 roku, koszt jego budowy szacowano na 5 mld euro, ale w miarę czasu kwota urosła do 7,9 mld euro. Przyczyną był przede wszystkim wzrost cen energii, które przełożyły się na m.in. wyższe ceny stali, a planowana długość Nabucco wynosiła aż 3300 kilometrów. Kryzys ekonomiczny w 2008 roku spowodował spowolnienie tempa wzrostu zapotrzebowania na gaz w UE. Z drugiej strony, konsorcjum Nabucco nie miało podpisanych żadnych kontraktów na dostawy gazu z rejonu Morza Kaspijskiego czy Bliskiego Wschodu. Wyższe koszty budowy, niepewne zapotrzebowanie i brak zakontraktowanego gazu sprawiły, że z punktu widzenia biznesowego projekt Nabucco stanął pod dużym znakiem zapytania. Co więcej, na spotkaniu ministerialnym w 2009 roku niemiecka kanclerz Angela Merkel dała do zrozumienia, że Nabucco nie będzie finansowany bezpośrednio ze środków unijnych, ale przy udziale kapitału prywatnego.³ Stało się jasne, że pierwotna wersja Nabucco nie ma szans na powodzenie.

Na początku 2012 roku konsorcjum Nabucco zaprezentowało nowy koncept rurociągu o zmodyfikowanej nazwie Nabucco-West. Zmiana polegała na modyfikacji trasy oraz przepustowości (do 10 mld m³ rocznie) czyli dwóch czynników, które sprawiły, że pierwotna wersja musiała być dostosowana do nowych realiów ekonomicznych. Trasa Nabucco West została znacznie skrócona, ponieważ „obcięto” ją o terytorium tureckie, przez które miało przechodzić 67,5 procent poprzedniej wersji rurociągu (2,730 km). Dzięki planowanej budowie interkontektora gazowego Bułgaria-Turcja część europejska mogła pozostać bez zmian czyli rozpoczynać się na granicy bułgarsko-tureckiej, a kończyć w hubie gazowym w austriackim Baumgarten. Transport gazu z Shah Deniz II do UE przez terytorium tureckie miał zapewnić

³ V.Socor, Chancellor Merkel Says Nein to Nabucco, European Dialog, <http://eurodialogue.org/661> [dostęp 28.06.2013]

Ostatni akt opery „Nabucco” – azerski gaz płynie do Włoch

FAE Policy Paper nr 22/2013

Paweł Godlewski

rurociąg TANAP (przepustowość 30 mld m³), finansowany przez azerski koncern SOCAR (80 procent akcji) oraz tureckie BOTAS i Turkish Petroleum (po 10 procent akcji).

Zmiana trasy Nabucco spowodowała, że możliwości „wpięcia” do rurociągu TANAP otworzyły się przed innymi rurociągami. Z okazji skorzystały konsorcja zarządzające projektami ITGI, TAP i w ostatniej chwili SEEP. Dwa pierwsze gazociągi były tak jak Nabucco zaliczane do unijnych projektów priorytetowych w ramach Południowego Korytarza Gazowego. SEEP był pomysłem BP, które miało nadzieję na transport azerskiego gazu zblizoną drogą do trasy Nabucco West, tyle że wykorzystując istniejące sieci gazowe w krajach tranzytowych. W 2012 roku konsorcjum Shah Deniz odrzuciło propozycję projektów ITGI i SEEP obawiając się, czy te rurociągi będą gotowe do odebrania gazu w 2019 roku. 28 czerwca 2013 roku SD odrzuciło wnioski Nabucco i wybrało rurociąg TAP. Na razie nie wiadomo jakie ceny za 1000 m³ gazu zaoferowały oba konsorcja.⁴

Komentarz

Upadek koncepcji Nabucco nie powinien być zaskoczeniem, można było tego się spodziewać już od pewnego czasu. Po pierwsze, ograniczenie przepustowości rurociągu sprawiło, że Nabucco straciło swój potencjał jako realna koncepcja uniezależnienia krajów środkowej i południowowschodniej Europy od dostaw rosyjskiego gazu.

Po drugie, zabrakło wsparcia politycznego ponieważ w zakresie bezpieczeństwa dostaw gazu kraje takie jak Niemcy czy Włochy kierują się własnym interesem. Tym interesem są bilateralne umowy z Rosją, a nie partycypacja w projektach wymierzonych w monopol rosyjskich dostaw surowca. Owocami współpracy są niższe stawki za mld m³ rosyjskiego gazu. Dlatego między innymi Angela Merkel w 2009 roku zablokowała możliwość finansowania Nabucco z budżetu UE, jednocześnie ponagając UE do wsparcia rosyjskich projektów South Stream i North Stream.

Powodzenie projektu od strony finansowej dodatkowo skomplikowało wycofanie się z Nabucco niemieckiego koncernu E.ON. Ruhrgas, finansowo najmocniejszego partnera w

⁴ Prawdopodobnie cena gazu (na rynku docelowym), która będzie satysfakcjonować konsorcjum Shah Deniz to 350-400 USD za 1000 m³. Szerzej na ten temat patrz: G. Rzayeva, *The Southern gas corridor: who stands where?*, news.az, <http://news.az/articles/economy/80580> [dostęp 28.06.2013]

Ostatni akt opery „Nabucco” – azerski gaz płynie do Włoch

FAE Policy Paper nr 22/2013

Paweł Godlewski

konsorcjum.⁵ Wyjście niemieckiej firmy, która równocześnie sprzedała udziały w czeskim operatorze rurociągów Net4Gas spowodowało, że po pierwsze potencjalny tranzyt gazu z Baumgarten do Czech (i dalej m.in. do Polski) oraz Niemiec stanął pod znakiem zapytania, a po drugie w konsorcjum zostały średniej wielkości koncerny energetyczne, których doświadczenie i możliwości finansowe mogłyby być niewystarczające, żeby udźwignąć tak duży projekt jak Nabucco.⁶

Impas w sprawie budowy Nabucco został wykorzystany przez Azerbejdżan, który pokazał, że jego aspiracje jako kraju eksportowego nie ograniczają się do stanowienia jedynie bazy surowcowej dla zagranicznych koncernów. Wyboru TAP należało się spodziewać od połowy czerwca 2013 roku, kiedy azerski koncern państwowy SOCAR ogłosił zakup 66 procent akcji DESFA, greckiego operatora sieci gazowych, które będą wykorzystane w przesyłce gazu przez TAP.⁷

Ofensywa inwestycyjna Azerbejdżanu trwała już od 2012 roku kiedy okazało się, że konsorcjum Shah Deniz prawdopodobnie obejmie połowę udziałów w gazociągu TAP⁸, a sam SOCAR 80 procent udziałów w gazociągu TANAP. Dzięki temu pierwsza część Południowego Korytarza Gazowego będzie w dużym stopniu pod kontrolą Azerbejdżanu.⁹ W chwili obecnej sytuację można scharakteryzować w ten sposób, że pierwsza część korytarza nie jest już strategią Brukseli, ale narzędziem Azerbejdżanu.

Pomimo porażki, konsorcjum Nabucco wyraziło przekonanie o możliwości znalezienia innych źródeł gazu do rurociągu.¹⁰ Inny punkt widzenia przedstawił Gerhard Roiss, dyrektor austriackiego koncernu OMV, który stwierdził, że „Projekt Nabucco jest dla nas skończony”.¹¹ Z perspektywy krajów środkowoeuropejskich opcja Nabucco rzeczywiście nie może być dalej

⁵ Powodem sprzedaży akcji przez E.ON. Ruhrgas były duże straty firmy w sektorze nuklearnym.

⁶ Sytuację nieco poprawiło wejście do konsorcjum (9 procent akcji) francuskiego koncernu GDF Suez.

⁷ DESFA jest spółką córką koncernu DEPA. W ostatniej chwili z zakupu tych firm wycofały się rosyjskie firmy Sintez i Gazprom, w przypadku DESFA torując drogę do przejęcia Azerom. W tym samym miesiącu, pomimo wcześniejszych zapowiedzi, konsorcjum TANAP odrzuciło wniosek Ukrainy o partycypację w projekcie Gazociągu Transanatolijskiego. Nie ma jednak dostatecznych dowodów, że te wydarzenia miały związek z rosyjskimi rozgrywkami wokół planu budowy rurociągu South Stream, którego jedna odnoga ma kończyć się we Włoszech, a druga w Austrii.

⁸ W przypadku wyboru Nabucco, konsorcjum Shah Deniz również miało otrzymać połowę udziałów.

⁹ SOCAR ma również udziały w rurociągu South Caucasus Pipeline, który będzie transportował gaz z Shah Deniz II do TANAP.

¹⁰ <http://www.nabucco-pipeline.com> [dostęp 28.06.2013]

¹¹ EU-backed Nabucco project ‘over’ after rival pipeline wins Azeri gas bid, euractiv.com, <http://www.euractiv.com/energy/eu-favoured-nabucco-project-hist-news-528919> [dostęp 28.06.2013]

Ostatni akt opery „Nabucco” – azerski gaz płynie do Włoch
FAE Policy Paper nr 22/2013
Paweł Godlewski

brana pod uwagę. Przy założeniu, że Azerbejdżan będzie zwiększał wydobycie z innych złóż możliwe będzie sprowadzenie azerskiego gazu przy wykorzystaniu planowanego systemu AGRI (interkonektor pomiędzy Azerbejdżanem, Gruzją i Rumunią) oraz Korytarza Gazowego Północ-Południe. Jest to jednak odległa perspektywa i trudno na razie brać ją pod uwagę.

Jeżeli chodzi o przyszłość Południowego Korytarza Gazowego, nadal jest więcej pytań niż odpowiedzi. Z powodu dosyć ograniczonej przepustowości, TAP zdecydowanie nie może być postrzegany jako projekt o znaczeniu strategicznym, nawet jeżeli zalicza się do inwestycji priorytetowych UE. W perspektywie długoterminowej sam korytarz nie będzie miał wymiaru strategicznego, dopóki nie będzie gwarancji dostaw gazu przede wszystkim z Turkmenistanu oraz Iranu, które mają o wiele większy potencjał eksportowy od Azerbejdżanu i Iraku. Pomimo, że UE ma podpisane memoranda o porozumieniu dotyczące dostaw gazu z tych krajów (oprócz Iranu), to przy obecnych uwarunkowaniach politycznych szanse są nikłe.

---

*Tezy przedstawiane w serii „Policy Papers” Fundacji Amicus Europae
nie zawsze odzwierciedlają jej oficjalne stanowisko !*

Kontakt

**Fundacja
Aleksandra Kwaśniewskiego
„Amicus Europae”**

Aleja Przyjaciół 8/5
00-565 Warszawa

Tel. +48 22 622 66 33
Tel. +48 22 622 66 03
Fax: +48 22 629 48 16

email: fundacja@fae.pl, www.fae.pl

FAE Policy Paper nr 21/2013

**Ostatni akt opery „Nabucco” –
azerski gaz płynie do Włoch**

Autor: Paweł Godlewski

Ekspert Fundacji *Amicus Europae*.
Absolwent Uniwersytetu w Białymstoku
oraz Stosunków Międzynarodowych i
Dyplomacji w Collegium Civitas.
Zajmuje się międzynarodową polityką
ekonomiczną gazu ziemnego i ropy
naftowej.

Nadrzędną misją **Fundacji AMICUS EUROPAE** jest popieranie integracji europejskiej, a także wspieranie procesów dialogu i pojednania, mających na celu rozwiązanie politycznych i regionalnych konfliktów w Europie.

Do najważniejszych celów Fundacji należą:

- Wspieranie wysiłków na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, państwa prawa i umocnienia wartości demokratycznych;
- Propagowanie dorobku politycznego i konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- Propagowanie idei wspólnej Europy i upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej;
- Rozwój Nowej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi;
- Wsparcie dla krajów aspirujących do członkostwa w organizacjach europejskich i euroatlantyckich;
- Promowanie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozwoju gospodarki światowej;
- Integracja mniejszości narodowych i religijnych w społeczności lokalne;
- Propagowanie wiedzy na temat wielonarodowej i kulturowej różnorodności oraz historii naszego kraju i regionu;
- Popularyzowanie idei olimpijskiej i sportu.